

Pivní PŘEMÍTÁNÍ

Ornitologové by měli do přírody za ptactvem chodit raději s láhví vína.

Tomáš Grim z Univerzity Palackého v Olomouci se stal docentem už ve 33 letech. Profesi je ornitolog, zabývá se výzkumem kukaček a stratičků, které ostatní ptáci používají proti jejich parazitismu. Mediální hvězda se však z T. Grima stala díky studii o pivu, která vyšla v časopise Oikos. Zpráva o jeho výzkumu se objevila v českých denících, ale i v New York Times, Daily Telegraph či New Scientist. Studie byla zčásti míněna žertem a Grim byl tím, že ji přijali k otištění, sám trochu překvapen – ještě více to pak udivilo jeho kolegy. I na takto bizarním problému lze však ilustrovat způsob, jak jsou ve vědě generovány, testovány, potvrzovány a vyvraceny hypotézy. Z tohoto důvodu byl Tomáš Grim mj. nominován na cenu Ig Nobel, jež se uděluje za výzkum nějakého kuriózního tématu, který lidí nejdříve rozesměje, ale pak přiměje k zamyšlení. Pivní problém se odvíjí od dat, která na sebe sami vědci Grimovi prozradili. Grim pak srovnal, jak spolu souvisí pití piva a publikační aktivita. Všichni samozřejmě známe hromadu studií o tom, jak je konzumace piva prospěšná, takže nás možná překvapí (ba i zklame), že souvislost je negativní. Čím více piva naši ornitologové vypijí, tím je jejich publikační činnost (klíčové měřítko kvality vědecké práce) slabší. Teď ale co s tím?

Soupeření o čas

Úvahy a hypotézy se rozbihají do mnoha směrů. V zásadě může jít buď skutečně o nějaký vztah příčiny a následku, nebo prostě o korelaci danou nějakým dalším faktorem. Grim se původně domníval, že náruživé pití piva zkrátka vede

k tomu, že lidé tráví víc času po hospodách. Tyhle socializační aktivity sice mohou souviset s mnohými úspěchy (ostatně podle řady výzkumů jít s kolegy do hospody na pivo pozitivně koreluje s pracovní kariérou), ale nakonec mohou prostě ubírat čas věnovaný vědě – a tím i výsledky, o nichž by se pak v člancích mohlo psát. Navíc ornitologie je obor dosti terénní. Takový matematik si při úvahách na kanapi či u počítače snad může otevřít jeden lahvič za druhým, nicméně tahat se někde po lesích s basou je celkem nepohodlné (možná spíš láhev kořalky?) a pravděpodobně při tom hůře nasytíte opeřence při nějaké zajímavé činnosti.

Alkohol za to nemůže

Recenzenti v časopise Oikos ale Grimovi hodili následující teorii na hlavu. Podle ní si pití piva a vědecká práce prostě konkurují v nároku na vědcův čas. V publikovaném článku autor proto jednoduše poukazoval na negativní účinky alkoholu na vše, včetně šedé kůry mozkové. V interview pro New York Times ale Grim zmínil i alternativní vysvětlení svých výsledků. Ono to může být i tak, že špatní vědci pijí více piva – ať už proto, že zapíjejí žal nad vlastním truchlivým osudem, anebo proto, že své vyhlídky na zásadní objev racionálně vyhodnotili a usoudili, že když vyrazí „na jedno“, věda o nic nepříjde. Z Grimova výzkumu také

vyplynulo, že moravští ornitologové publikují víc než ti čeští. Článek v Lidových novinách z toho usuzoval, že tedy nemusí jít o alkohol. Může být, že na Moravě pijí ne méně alkoholu, ale jen méně piva ve srovnání s vinem. Pak by za nízkou výkonnost vědců nemohl alkohol, ale čistě pivo; možná kvůli tlumivým chmelovým látkám, ale snad i vzhledem ke zmíněné neskladnosti. Tím bychom se opět dostali k otázce, jaké byly obdobné výsledky třeba pro matematiky. Grim ale s touto interpretací moc nesouhlasí. Podle něj sice existuje pár čistých pivářů i vinařů, ale jinak spolu pití jednotlivých alkoholických nápojů koreluje spíše pozitivně – abstinenti nepijí ani pivo, ani jiného a kdo pije víc piva, pije zpravidla i víc vína a stejně tak bude náruživějším kořalkníkem. Takže nejde o chmel ani o neskladnost lahviček; Grim si myslí, že pro jině alkoholické nápoje by vyšla podobná korelace. Člověka jistě napadne i to, že konzumace piva nějak souvisí s věkem – řekněme, že ve 25 pijete více než v 50, ale méně publikujete. To ale Grimův výzkum statisticky odfiltroval. V úvahách by se dalo pokračovat mnoha způsoby. Důležité je vymyslet experimenty, aby se mezi jednotlivými hypotézami o příčinách dalo rozhodnout. Ať tak či onak, pokud v tomto ohledu dojdou k nějakým výsledkům, nemám bohužel moc šancí je v nějakém vědeckém časopise publikovat, protože další úvahy teď podpořím otevřením láhve.

ILUSTRACE: VLADIMÍR CHALUPA